

ברכת לפתן פירות ומרק ירקות

מקור הדין

מיץ פירות ברכתו שהכל ואינו עצמות הפרי אלא זיעתו

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לח עמוד א

ואמר רב בר רב אשי: האי דובשא דתמרי מברכין עלויה שהכל נהיה בדברו. מאי טעמא? - זיעה בעלמא הוא.

מי בישול ירקות כברכת הירק אם בושלו על מנת לתעם במים

2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לט עמוד א

אמר רב פפא: פשיטא לי, מיא דסלקא תנשיל על תרין - כסלקא לענין נכיה, ומיא דלפתא - כלפתא, ומיא דכולהו שלקי - ככולהו שלקי.

בעי רב פפא: מיא דשיבתא מאי יקא שנותמן מעט נקדה למתא בעלמא ולא ללכא, למתוקי טעמא עבדי ומנכין על מימי תנשיל כולא פני האדמה, או לעבורי זוהמא עבדי לה? תא שמע: השבת, משנתנה טעם בקדירה - אין בה משום תרומה ואינה מטמאה טומאת אוכלים. שמע מינה: למתוקי טעמא עבדי לה, שמע מינה.

דעות הראשונים במי שלקות ופירות

תלוי ברגילות - מי פירות שברכתו כברכת הפרי הוא דווקא כשרוב אכילתו בשליקה. ואחרת ברכתם שהכל למעט יין ושמן זית.

3. חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף לח עמוד א

אלא משמע דטעמא קא דרשינן דכיון דלא האיל שם תרומה אסחיתת הפירות לבד מיין ושמן ש"מ דלא חשוב משקה אלא זיעה בעלמא וחומץ סתוניות נמי כטעמא דאמרן,

ולא דמיא למיא דשלקי ומיא דשיבתא דהנהו כיון דרוב אכילתו הוא ע"י שליקה מי שליקתו כמותן הא כל מידי דלית דרכיה למשלקי ולא למסחטי' אלא למיכלי' בעיניה בהנהו לא אמרינן שיהיו מימיהן כהן, והא דקא כאיל הכא ושאר כל מי פירות שברכתם שהכל לאו פירות שדרכן לישלק קאמר אלא כעין תפוחים ותמרים שדרכן לייאכל חיים ובעין קאמר. ב"ח: והני פירות יבשים לית דרכיהו למיכליניהו בעיניהו אלא למישלקיניהו הילכך לדברי הכל מברך אמיהו בורא פרי העץ.

תלוי בעצמת הטעם - בבישול מברך כברכת הפרי כי יש מעבר חזק של טעם משא"כ מיץ פירות שהוא זיעה בעלמא

4. רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן יח

יח ומיא דסלקא ומיא דליפתא ומיא דשיבתא בפה"א דקיימא לן מיא דכולהו שלקי כשלקי ומברכין עלייהו בורא פרי האדמה אף על פי שאין בו כ"א המרק וטעם הירקות מברך עליהן כמו שמברך על הירקות עצמן ולא דמי למי פירות דאמרינן לעיל דזיעה בעלמא הוא לפי שמשקה אין לו טעם הפרי ואפשר שאם בשל הפרי ונכנס טעם הפירות במים מברך עליהן ב"פ העץ: ומה שעל פירות שנימוחו בבישול מברכים שהכל ועל מי הבישול כברכת הפרי הוא משום שכאן הפרי קיים והמים טפלים אליו ושם הפרי נימוח ואינו חשוב. תה"ד רב ז.

מי השלקות לבדם ברכתם שהכל. אלא שאם ברך אדמה על הירק הוציא גם את השלקות

5. חדושי הריטב"א מסכת פסחים דף כד עמוד ב

ומה שאמרו בברכות (שם ל"ט א') דמיא דכולהו שלקי ככולהו שלקי לאו למימרא שיברכו עליהם בורא פרי האדמה דהא לא אפשר דאפילו בשלקות עצמן נחלקו שם (שם ל"ח ב') כמה מחלוקות דאיכא מ"ד דאין מברכין עליהן אלא שהכל הואיל ואישתני, אלא ודאי אין מברכין עליהם אלא שהכל, אלא הכי קאמר דמיא דשלקי חשיב דבר אחד עם השלקות שאם אכל מן השלקות

תחילה בברכה ואח"כ אכל ממים (בברכה) שלהם בטפלתם שנפטרין בברכתן, ע"כ מפי הרא"ה ז"ל.

פירות יבשים מבושלים

כיון שדרך היבשים בבישול מודה גם הרשב"א

6. ב"ח אורח חיים סימן רב

והני פירות יבשים לית דרכיהו למיכליניהו בעיניהו אלא למישלקיניהו הילכך לדברי הכל מברך אמיהו בורא פרי העץ וכך אני נוהג ועיקר

דווקא נטיעת העץ קובעת ונעשתה לאכלה חי ולא כפרי יבש ומבושיל

7. מגן אברהם סימן רב ס"ק כב

וצ"ע דמשמע דטע' הרשב"א משום דדרכן למישלקיניהו מעיקרא נטעי להו אדעתא דהכי למישלקיניהו ואם כן פירות דלא נטעי להו אדעת' דהכי אף על פי שיבשן אח"כ לא מהני וכ"כ הלבוש דדוק' פירות שרוב אכילתן ע"י בישול מברך בפה"ע (עסט"ו) וכן מ"כ בשם רש"ל:

פירות שדרך לשחוט אותן

8. חזון איש אורח חיים, מועד הלכות ברכת הפירות - סימן לג אות ה

ויש לעי' לדעת הרשב"א אם זהו דין מוכרע שאין כל הפירות עומדין לסחיטה ואף אם ישתנה הדבר בדור מן הדורות בטלה דעתם. או דיינינן הדבר בכל דור. ומהא דפריך עירובין כ"ח א' 'ובבל הוי רובא דעלמא' וכן שבת קמ"ד ב' משמע דאין מתחשבין בדורות עברו. וא"כ אם נשתנה הדבר נשתנה הדין. ולפ"ז י"ל לדעת הרשב"א דמיץ של תפוז"ו הוי בכלל עומד לסחיטה בזמננו.

פסק השו"ע ונו"כ

9. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף י

פירות ששראן או בשלן במים, אף ע"פ שנכנס טעם הפרי במים, אינו מברך על אותם המים אלא שהכל;

והרא"ש כתב דאפשר שאם נכנס טעם הפרי במים מברך בפה"ע.

10. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רה סעיף ב

על המים שבישלו בהם ירקות מברך הברכה עצמה שמברך על הירקות עצמן, אף על פי שאין בהם אלא טעם הירק;

וכן דעת המשנ"ב בכפוף לתנאים נוספים להלן.

בירקות מודה הרשב"א לרא"ש וברכת המים אדמה וכן פסק השו"ע

11. ט"ז אורח חיים סימן רה ס"ק ד - ה

(ד) על המים שבישלו כו'. בסימן ר"ב ס"י נתבאר דיש מחלוקת בין הרשב"א להרא"ש ומשמע פסק הש"ע שם דיש ספק ויברך שהכל וצ"ל דכאן מייירי מדבר שדרכו לבשל או לסחוט דבזה מודה הרשב"א שמברך כמין הפרי:

12. כף החיים סימן רה אות יא

ובחדושי הריטב"א פסחים כ"ד ע"ב כתב בש"ם הרא"ה דעל מי שלקות אין לברך אלא שהכל יעו"ש. וא"כ כיון דרבו הדעות בזה אין לברך כ"א שהכל דעל הכל אם בירך שהכל יצא.

וכ"כ לחוש מספק ולברך שהכל: אור לציון (ב, ד לא) חזו"ע (סק"ד)

ברכת הירקות שבמרק (כל שברכת המרק שהכל)

הסוברים שהולכים אחר הרוב

בתערובת הולכים אחר הרוב, למעט מיני דגן שלעולם ברכת התערובת מזוונות כל שניתנו לטעם או לשביעה

17. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח

סעיף ז: הכוסס (פי' האוכל) את האורז, מברך עליו בפה"א ... ואם עירב ממנו בתבשיל אחר והתבשיל האחר הוא הרוב, מברך עליו כברכת אותו בתבשיל.

סעיף ב: חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל... אפילו עירב עמהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה.

במיעוט ירקות מברך על המים ופותר את הירקות

18. שו"ת אור לציון חלק ב פרק יד - דיני ברכות אות לא

לא. שאלה. מה מברכים על מרק שמעורבים בו כמה מינים.

תשובה. מרק שיש בו ירקות וכדומה, אם יש בו הרבה ירקות, מברך על הירקות ופותר את המרק, וכשיש כמה מינים של ירקות שברכותיהם שונות, מברך על המין הרב ביותר, ואם יש מעט ירקות. מברך על המרק שהכל נהיה בדברו ופותר את הירקות.

בשקדי מרק מברך על השקדים ופותר את שאר המרק

19. ילקוט יוסף אור"ח יד סימן רו עמ' יז

הנותן שקדי מרק בתבשיל מברך בורא מיני מזונות ופותר את המרק (וכן בחזו"ע ברכות עמ' קסו)

הסוברים שהולכים אחר עיקר התפקיד

אין דין תערובת שהולכים אחר הרוב כשכל מרכיב ניכר מצד עצמו

20. כף החיים אורח חיים סימן ר"ד אות י"ב

והא דאזלינן בתר רובא דוקא בענין שאין ניכר אבל אם כ"א ניכר לעצמו ואינו נעשה לטפל מברך ע"כ אחד ברכתו הראוי לו. ח"א כלל נ"א אות י"ג.

קיצור ש"ע סימן נ"ד אות ה' בן א"ח פ' פנחס אות י"ז

כל דבר במרק שבא למזון ושוכע שומר על ברכתו

21. משנה ברורה סימן רה ס"ק יג

...ודע עוד דהירק גופא בודאי לא נעשה טפל להבשר כיון שבא למזון ולשובע

המאכל עיקר למים אלא אם המאכל מועט מאד ובא לשרת את המרק

22. ערוך השולחן אורח חיים סימן רד סעיף ד

על המרק של בשר מברכין שהכל. ובאופן שאין שם רק מרק בלבד דאלו יש בה איזה דבר מאכל ברכתה כברכת המאכל כשאוכלם יחד שהרי המאכל עיקר והמרק טפל.

אא"כ המאכל הוא מעט מאד ואינו אלא כדי ליתן טעם בהמרק כמו זופ"א דאז העיקר הוא המרק ומברכין שהכל.

וכן שעה"צ (רב, סו) הגרמ"א (קונטרס ברכות עמ' 54) וספר וזאת הברכה (עמ' 119)

אך אם רוצה לאכול הירק ולשתות ג"כ המים מברך על הירק ופותר המים דנעשה טפל אליו:

השפעת תכלית הבישול על הברכה

13. מגן אברהם סימן רה ס"ק ו

- רמב"ם ע"פ כס"מ: כל שמתכוין לשתות המים ולא מתכוין לשפוך אותם ברכתם אדמה.

- רא"ש: כשעיקר הבישול בשביל אכילת הירק ברכת המים כברכת הירק. (וכ"כ משנ"ב *)

נפק"מ לברכת קפה שחור וזה

- מרדכי: כשמטרת המים לשמש כתיבול למאכל יש להם דין מאכל וברכתם אדמה.

השפעת תוספת מקורות טעם על ברכת המים

כשיש טעם בשר במים ברכת המים שהכל

14. הגהות מיימוניות הלכות ברכות פרק ח הלכה ד

כתב הרא"ש דוקא שבשלם בלא בשר אבל בשלם עם הבשר טעם הבשר שבמרק חשוב עיקר ומברך עליו שהכל ע"כ: [ח] וכן פסק ר"י אלפס ודלא כה"ג שפירש ב"פ העץ:

15. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רה סעיף ב

...ה"מ כשבשלם בלא בשר, אבל בישראל עם בשר, מברך עליו שהכל.

כיון שיש למים טעם משל עצמם שקיבלו מהבשר ממילא חוזרים לדיו רוב וברכת המים נשמרת

16. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן רה ס"ק ה

דבסימן ר"ב סעיף א' [בהגה] הכל הולך אחר רוב, ובאות ט' [שם] הקשה הט"ז א"כ ירקות במים המים הרוב, ותיירץ שם דמים לא חשיבי ובטילי לגבי טעם ירקות ויש תבלין לזה דאין להם טעם מעצמן, הלכך טעם הירק שבהם "העיקר" אף על פי שמים רוב,

מה שאין כן יין בשכר וכדומה אף על גב דנרגש הטעם, מכל מקום הרוב יש לו טעם בפני עצמו. ומעתה בשלם עם בשר המים מקבלין טעם טוב מבשר תו בטילי טעם הירקות במים הרוב הואיל ויש בהם במים טעם טוב מבשר.

סיכום התנאים לברכת אדמה על מי המרק לשר"ע ולמשנ"ב

- א. שיהיה ירק שדרכו לבשל
- ב. שתהיה כוונה לאכילת הירק (משנ"ב י' ע"פ הרא"ש)
- ג. שתהיה כוונה לשתית המרק (מג"א ע"פ כסף משנה)
- ד. שהירק לא נימוח בבישול (ע"פ מהצית השקל רב יח. בא"ח פנחס ג. וכן תהילה לרוד רב)
- ה. שטעם המים יבוא מהירק בלבד ולא מבשר או אבקת מרק (שו"ע כא) וכן שאין להם טעם עצמי כגון מיץ או חומץ (משנ"ב יב)

המים לא בטלים למעט אטריות

23. משנה ברורה סימן רה ס"ק יא

ואם בישל רק מעט לביבות בהרבה מים ועיקר כונת תבשילו הוא רק בשביל המים שהרוטב כמעט צלול בזה בודאי אין המים בטלים לביבות ומברך על המים שהכל ועל הלביבות במ"מ [מ"א וש"א]

24. הרב מרדכי אליהו קונטרס ברכות עמ' 54

מרק רוב אטריות (שבאו להזין) ומיעוט ירקות – 'יברך מזונות' ויפטור המרק והירקות.

מרק רוב ירקות ומיעוט אטריות (שבאו להזין) – יברך 'מזונות' על האטריות ועל המרק והירקות כברכתו לעיל.

כשהאטריות (שקדי מרק) לא נועדו להזין – יברך על הירקות או על המרק כלעיל.

☞ וכ"כ בספר **וזאת הברכה** עמ' 117 לגבי שקדי מרק וכתב שיקדים את ברכת המרק לברכת המזונות.

(ויש לצרף שיש הסוברים שכשעומדים בעינם רק בנתבשלו יחד שייך עיקר וטפל ולא בנתערבו לאחר בישול. שו"ע הרב רד, יז)

סיכום להלכה

ברכת מי הבישול לבדם – נחלקו הפוסקים האם בתנאים מסוימים ניתן לברך על מי הבישול של פירות וירקות כברכת הפרי עצמו. יש אומרים שניתן (שו"ע רה ב. משנ"ב שם) ויש אומרים שיש להחמיר מספק ולברך שהכל נהיה בדברו (אול"צ ב יד לא. חזו"ע עמ' קסד)

תנאים לברכה – גם לסוברים ששייך לברך על מי הבישול כברכת הפרי או הירק צריכים להתקיים חמישה תנאים לעשות כן:

- שיהיה ירק או פרי שדרך לבשלו.
- שתהיה כוונה בבישול גם לאכילת הירק (משנ"ב י' ע"פ הרא"ש)
- שתהיה כוונה בבישול גם לשתיית המרק (מג"א ע"פ כסף משנה)
- שהירק לא נימוח בבישול (ע"פ מחצית השקל רב יח. בא"ח פנחס ג. וכן תהילה לדוד רב)
- שטעם המים יבוא מהירק בלבד ולא מבשר או אבקת מרק (שו"ע כאן) וכן שאין להם טעם עצמי כגון מיץ או חומץ (משנ"ב יב)

למעשה במציאות של ימינו נדיר שכל התנאים אלו מתקיימים ובד"כ ברכת מי הבישול תהיה שהכל נהיה בדברו.

ברכת המרק והירקות כשאוכל שניהם – במצב שברכת המים לבדם שהכל, יש אומרים שיש לדון כעת את המרק והירקות כדיני תערובות ולכן לברך ברכה אחת על הכל על פי רוב התערובת שהיא העיקר (משמעות אול"צ שם וחזו"ע קסו)

ויש אומרים שדנים על פי עיקר כוונתו ואם הירקות ניתנים למזון ועליהם עיקר כוונתו יברך על הירקות ויפטור את המים אפילו אם הם מעט (שעה"צ רב סו, קונטרס ברכות לגרמ"א עמ' 54, וזאת הברכה עמ' 119) ולשיטה זו יקח בתחילה בכף ירקות עם מעט מרק ויברך אדמה.

מעט ירקות במרק אינסטנט (נמס בכוס, רגע חם וכד') – מעט הירקות הניתנים בשקית תיבול של אוכל מהיר בטלים למרק הן מצד כמותם והן מצד חשיבותם שאינן באים למזון וברכת המרק שהכל ולא מברך על הירקות.

מרק עם מעט אטריות או שקדי מרק – יש אומרים שדנים אותם כדיני תערובות וכיון שמעט מיני דגן נמצאים בתערובת יש לברך על המרק כולו בורא מיני מזונות (אול"צ וחזו"ע שם בענין שקדי מרק) ויקח בכף שקדים ומרק יחד.

ויש אומרים שאם כמות מיני מזונות קטנה, כיון שיש חשיבות עצמית לכל אחד יברך גם מזונות עליהם. וגם על המרק כברכתו (הגרמ"א שם. וזאת הברכה 118).

והנכון לצאת מספק לברך קודם שמערבים את השקדים במרק על הקדים והמרק כברכתם. ואז לתת את השקדים במרק.

מרק עם כמות חשובה של אטריות – לכל הדעות יברך מזונות בלבד.

ברכת הבשר שבמרק – הבשר שבמרק אינו בטל בתערובת מפני חשיבותו ויש לברך עליו בנפרד גם לדנים את המרק כתערובת (אול"צ שם).